

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 14րդ շրջանի (98օգոստ.—99 մայիս) բաժնորդագրին է 20 Փր. կանխիկ:

Նամակ և ծրար պէտք է գրիկ հետևեալ հասցեով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France).

ԺԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 22

1898 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19

1898 ՀՈԿՏԵՄԵՐ 7 (Հ. Յ.)

ՉՈՐԱՅԵԱՐԹԻ

Կը հրատարակուի Դ. և Շրթ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, հետևողութեամբ և համար միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները:

Մանուցումներ կը զրկուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով ցանցման 1 միլիարդի 1 սանդիկարժէ. 1 չլիարդի 2 սանդիկարժէ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction: Rue Glanvès, 17.

ԲԱՅՈՒԱԾ Է ԲԱՅՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

ԺԴ ՇՐՋԱՆԻՆ

(1898 ՕԳՈՍՏՈՍ—99 ՄԱՅԻՍ)

Արմենիայի բաժնորդագրութեան պայմանները նորը կը մնան. թէ՛ օգոստոսէն, թէ՛ սեպտեմբերէն և թէ՛ հոկտեմբերէն սկսելով բաժնորդ եղողները հաւատարմութեամբ կը պարտին վճարել 20 Փրանք բաժնորդագրին մինչև 14րդ շրջանի վերջը (1899 մայիսի վերջ):

ԱՐՄԵՆԻԱԻ ՕԺԱՆԴԱԿՆԵՐՆ Իրենց համար ստացած մէկ օրինակ Արմենիայէն դատ՝ որի բաժնորդագրին 20 Փր. է, ուրիշները համար քանի օրինակ Արմենիա որ ուզեն, իրենց լրագրի ծրարին մէջ գրուած կը զըրկուի և անոնց բաժնորդագրին ամսական մէկ փրանք միայն հաշուելով:

Որովհետև մենք մեր թերթեր մեր բաժնորդներին թուին համեմատութեամբ կը տպենք և ոչ շատ աւելի, օգոստոսի սկզբէն Արմենիա ունենալ ուղղութեամբ պէտք է վնաս լինի բաժնորդ գրուելու, ԿԱՆԹԻԿ շրկելով բաժնորդագրին:

“ԱՐՄԵՆԻԱ” ԾՈՒՇԱՐԱՐ

Ա. ՏԱՐԵԿԱՆ

(1885—86)

Արմենիայի Ա. տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միևնոյն ժամանակ շտաբի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փարթուղեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն զէթ 30ի չտի ամփոփուած են Յուշարարի մէջ որ ութամիջ զիւրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ:

Գինն է 1 Փրանք և 40 սանթիմ. (Պարսկաստանի համար 1 Փրանք):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Սպանա-ամերիկեան պատերազմը Ե. Հայերս. — Վիլհելմ կայսրի ճանքորդութիւնը. — Ամերիկեան դաւադրութիւն Վիլհելմ կայսրին դէմ Ե. ճեքքալայութիւններ Ե. կայսրին դէմ. — Նոր ճեքքալայութիւններ Կ. պոլսի մէջ. — Կրկն. — Դաւադրութիւն Գարատաղի Նիքոլայ իշխանին դէմ. — Ներքին լուրեր. — Սպանիա Ե. Միացեալ-Նահանգներ. — Մայրագոյն Արեւելի գործեր. — Փարսիկ սուրհանգակ. — Արտասահման լուրեր. — Մանուցումներ. — Բանասիրական (Պոլսկարիա):

ՍՊԱՆԱ-ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԵՒ ՀԱՅԵՐՍ

Ա.

Սպանա-ամերիկեան պատերազմը վերջացած է. Շարթուր փորձ. Ռիքո կը յանձնուի Միացեալ Նահանգաց. Գերման և հետզհետէ Սպանիացիներէն դատարկուելով Միաց. Նահանգաց գերիշխանութեան կենթարկուի խաղաղութեան պատուիրակաւ ժողովրդաբնդի մէջ խաղաղութեան դաշնագիրը կնքելու կը տքին: Միաց. Նահանգաց բոլոր քաղաքներն և գիւղերը, մա. Նաւանգ Նիւ-Եորքը, պատերազմէն վերադարձող զինուորաց բարի գա. լուստի թափոններ կազմակերպուի և ընդունելութեան երախտանքներ տա. լու են զբաղուած: Օղը լեցուն է յաղթական զինուոր չափանքներով, ահագ. Նաւանգի զորհաւորաց վիթխարի թնդանթապ ողջունի որոտընդոտ բոմբիւններով, կոշտ հեծելազորաց վերադարձի տրոփիւններով, դիմա. տրող նուագախումբերու թմբկաց և փողերու քաղցրանուագ հնչիւններով, գեղեցկատեսիլ և շքեղ հագուած օ. բիրդներու ցնծութեան ձայներով և

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

(Շար. 21րդ րուկն)

Վարչական աշխարհագրութիւն

Պուլկարիան 63,160 բնակչութիւն հա. զարմէլ տարածութիւն ունի և Արեւելեան Ռուսիոյ ալ մէկտեղ առեւտր. կու. ննայ 96,660 բնակչութիւն հազարամէթր: Պուլկարիա և Արեւելեան Ռուսիոյ մէջ կայ 2,500,000 (երկու և կէս միլիոն) Պուլկար, 570,000 Թիւրք, 60,000 Յոյն, 52,000 Չիկան, 27,500 Հրեայ, 3,600 Արմենացի, 1,800 Ռուս և այլնայլ ազ.

ամբողջ ժողովրդեան ուրախութեան աղաղակներով, մինչ գիւրդային հրա. խաղերը երկնից երեսը հրաշալիք մը կը ձևացնեն: Ամեն ոք և ամեն ինչ կարծես Միաց. Նահանգաց յաղթու. թիւնը կը տոնեն և ազատութեան ու բռնապետութեան ճիրաններէն ա. զատուող լծուած ժողովրդի մը ազա. տոնքեան, լուսոյ և յառաջդիմութեան արշալոյսը կողմունեն: Դուն ուրեք միայն կը լուսի եկեղեցւոյ մը. զանգա. կի յամր և տխուր զօղանթիւնը, և կամ լռելիայն ու յամրաքայլ թափոնի մը առաջնորդող նուագախումբի միակ թմբկի յամր և տխրահին զափու. ները: Ահա ամերիկեան եռագոյն և աստղազարդ փառաւոր դրօշակովը պատառուած տխրատեսիլ դադաղ մը, շրջապատուած՝ զէնքերն ի գետին խոնարհեցուցած խումբ մը զինուոր. ներով: Քաջ և անձնուէր զինուորի մը յուզարկաւորութիւնն է այդ: Հան. զինտ քաջիդ սակարներուն և հայրեն. եաց զաւակի յիշատակը թող միշտ անմահ ըլլայ:

Սպանա-ամերիկեան պատերազմը ունեցաւ ինչպէս իւր կորուստներ, նոյնպէս իւր օգուտները: Սպանիա ի. րաւ որ կորսնցուց իւր ամերիկեան ցամաքակղզիէն ունեցած վերջին եր. կիւրները. գուցէ և պիտի կորսնցնէ մաս մ'ալ Ֆիլիպին կղզիներէն. բայց ստացաւ դաս մը որ զինքը աւելի քա. ղաքալթեալ և զօրաւոր մի տերու. թիւն ընելու ուղղութեան մէջ պիտի գնէ. դաս մը, զոր յաւիտեան չպիտի կրնայ մոռնալ: Միւս կողմէն՝ Միաց. Նահանգները կորսնցուցին 279 զին. ուոր պատերազմի դաշտին վրայ, ս. ւելի քան 2000 զինուոր զոհ տուին ժանտառնիքին և ծախսեցին 114 1/2

զուլիաններով մէկտեղ՝ ամբողջ 3,309,890 բնակիչ որոնցմէ 2,317,500ը Պուլկարիաի 992,390ը Ռուսիոյ մէջ: Բայց այդ գուժարի ստուար մեծամասնութիւնը կը կազմեն օրթոթոքս Պուլկարիան որոնք 2,610,000 (երկու միլիոն վեց հարիւր տասը հազար) են, մինչդեռ 643,000 մու. մետական, 28,000 կաթոլիկ և 27,500 հրեայ կայ: Հետեապէս, որչափ որ ցեղը նոյնչափ ալ կրնայն է որ Պուլկարիան և Ռուսիոյ իրար հետ կապած միացուցած է և այդ կը բազմաթիւ մեզ թէ ի՞նչ է պատճառը որ Պուլկարիան Պալքաններին մէջ կրցած է այժ մը գոյացուիլ: Հիւսիսային Պուլկարիան բաժնուած է 17 նահանգի (օրթոսի) որոնք ստորաբա.

միլիոն տալէր, տառապեալ ժողովրդեան մը ազատութիւն տալու համար. բայց ձեռք ձգեցին երկուք ու կէս մի. իրեն ժողովուրդի ազատութիւնը, երաշխաւորեցին իւր միլիոն ժո. ղովուրդի շատ աւելի բարեւք կտա. վարութիւն մը, մարդասիրութեան վեհանձն օրինակ մը տուին և յաղթա. կան քաջութեան փառաւոր անուն մը թողուցին աշխարհի. մինչ ներքին տեսակէտով ևս ապացուցին թէ վա. ճառականութեամբ ծաղկած, դմադակ աշխատութեանց յարատե տուին, զինուորական խոտութեանց կատարե. լապէս հլու և վարժ, իւր հայրենեաց, ազգին, ընկերոջն ու ընտանեացը պէտքերը լեցնելու հարկ եղած զո. հոգութեանց միշտ պատրաստ 75 մի. լիոն ժողովուրդ մը ի՞նչ հրաշքներ կրնայ գործել: Այո՛, հիւսիս և հա. րաւ, արեւելք և արեւմուտք համբարա. խութեամբ միացած, պատերազմի ժամանակ արտաբերեցին հակ մը, ո. րոյ գլուխն էր իմաստուն վեհաժողով մը իւր խելացի նախագահ Մաքին. լիով, բազուկներն էին անպարտելի ծովային զօրութիւն մը և ցամաքային ստուար բանակ մը քաջաց և այս էակի ամբողջ իրանը յենած էր երկու սը. րունքներու վրայ, որոց մին ոսկի էր և միւսը արծաթ: Ասկից դիւրին է հետեցնել թէ Միաց. Նահանգաց Սպանիոյ դէմ տարած յաղթութիւն. ները ուրիշ բանի մը արդիւնք չէին, բայց եթէ ժողովրդի լուսաւորութեան, ուղիղ դատողութեան և ասոր հետե. ւանքն եղող հաստատուն համոզման ու գոյացուցած ներքին ոյժին:

Դեռ այդքան չեն սակաւ սպանա. ամերիկեան պատերազմի տուած գա. սերը: Միաց. Նահանգաց փառաւոր

Ժանուած են 57 գաւառի (օրթիւս). Հա. րաւային Պուլկարիան 6 նահանգի և 28 գաւառի: Իւրաքանչիւր նահանգ իր կեդ. րոնական քաղաքի առեւտր. կը կոչուի: Այդ կեդրոնական քաղաքներն են Սոֆիա, Վիտի, Թրակիա (կամ Թրակիոյ), Վառ. նա, Ռուսուք, Պալկարա, Դուսիա, Բէսա. թէնտի, Թրն, Սիլիստր, Լոմ, Բանովա, Վրաճա, Բլեքա, Լովչ, Ֆիլիպ, Մեդ. լիեւո, Սկիւթով, Սթարա-Չակորա, Սի. վիւ, Թաթար-Պալքարի, Խաթաթ, Պուլկա. Պուլկա. Պուլկարիայի մայր քաղաքն է Սոֆիա: Զգիտար քաղաքներն են Ֆիլիպ, Վառ. նա, Ռուսուք, Սիլիւս և Դուսիա: Տնտեսական աշխարհագրութիւն Պուլկարիայի մէջ հոգը շահագործելու

յաղթութիւնները պառաւ Եւրոպա-
յին ալ խոշոր դաս մը տուին : Եւրո-
պան համագումարը այժմ թէ ազգա-
յին դրօշակը բարձր և հայրենաց
պատիւը փառաւոր պահելու միակ մի-
ջոցը ոչ թէ բռնի ծառայող զինուորաց
միայն ստուար բանակներ պահելուն
մէջ է , այլ ամեն մէկ անհատի պար-
տաճանաւորութեան ոգին վարքեցնելու
մէջ : Պատերազմը սկսած պահուն
Միաց. Նահանգները պատրաստի զօ-
րաբանակներ չունէին և ոչ ալ կանո
նաւոր զօրքն ի զէն կոչեցին , այլ Նա-
խագահը 125,000 կամաւոր զօրաց
կոչում մ'ըրաւ , որոյ ի պատասխանի
400,000 կամաւոր իրենց պատրաս-
տակամութիւնը յայտնեցին . ոչ որով-
հետեւ ստակ շահելու ցանկութիւն մը
ունէին (ինչպէս մեր Տաճկաստանցի
Հայերը հաւատացած էին , երեւակա-
յելով որ մէկ մի զինուոր օրական հինգ
ոսկի թոյակ կը ստանար) Զնորք. զին-
ուորի մը ամսական թոյակն է միայն
13 տալեր , գրէթէ 2½ ոսկի . դու
մար մը որ ամեն մէկ զինուոր իւր իսկ
առօրեայ դործովը մէկ շաբաթուան
մէջ կրնար վատակել , եթէ պատերազ-
մի չերթար) , այլ սոսկ պարտաճանա-
լութեան ոգիէ մղեալ ամեն ոք կը
փութար նախ ինքն ինք պարտաւա-
նաբիւնը կատարել , նախ ինքն ցու-
ցնել իւր անձնագործութեան պատրաս-
տակամութիւնը , առանց ուրիշին կամ
իւր իսկ ընկերոջն ընելուն սպասելու :
Ահա պարտաճանալութեան այս և
միակ այս ոգին էր որ մէկ շաբաթուան
մէջ աւելի շատ կամաւորներ գուրս
բերաւ , քան Եւրոպայի ինքնակալաց
բռնի ոյժը կարողացած է մէկ տար-
ուայ մէջ զօրաբանակներ յառաջ բե-
րել : Պառաւ Եւրոպան սորվեցաւ
նաեւ թէ ժողովուրդը իւր կամացը հը-
լու և հնազանդ , ամեն զոհողութեանց
միշտ պատրաստ պահելու միակ միջոցը
ոչ թէ ժողովուրդը ծանրաբեռն տուր-
քերու տակ միշտ ընկճուած պահելն է ,
այլ ժողովուրդը սիրելու , ազատ պա-
հելու , իրեն նիւթական բարօրութիւն
մատակարարելու , երկրի վաճառակա-
նութիւնը ծաղկեցնելու , լուսոյ և գի-
տութեան տաճարները բազմապատ-

մասին աւելի յառաջդիմութիւն եղած է
քան թէ Պալատեան թերակղզիի ուրիշ
տեղերը : Սամաթովի մէջ երկաթի հանք
կը բանեցունեն . Վիսիտի մօտ փայտաքարի
(lignite) և Սամաթովի մօտ Բէրնիքի մէջ
քարածուխի : Հողին մէկ քաներորդ մա-
սը միայն անմշակելի է և մէկ երրորդ մա-
սը արդիւնաբեր ըրած են մշակութիւն-
ներով , անտառներով , մարդաբանութեան
ըով . այդ ինքեով և պարսկացիներով : Չնա-
յելով որ իրենց հողագործական կերպեր
և գործիքներ կատարելագործուած չեն ,
հողին բնական արգասաւորութիւնը և
Պուլկարների հողագործական անխոնջ
աշխատանքը որոնք գոմէշներով կը վարեն
իրենց դաշտեր , առատ հունձք կու-
տան ցորենի , գարիի , եղիպտացորենի որ
խոզերը սնուցանելու կը գործածուի .
բայց այդ ինքերը միակ կարգի բաներ են
և ծխախոտի մշակութիւնը մէկ երկու
տեղ միայն սահմանափակուած է , ինչպէս
նաեւ թիթեանի և իւղ հանելու համար
վարդենիի մշակութիւնը : Արհեստագի-
տութիւնն ու վաճառականութիւնը յետ
մնացած են . նշանաւոր գործարաններ
քիչ կան . եղածներն են գլխաւորապէս

կելու և իրեն ամեն գիւրութիւն ընծա-
յելուն մէջ է : Այսպէս Միաց. Նա-
հանգաց կառավարութիւնը պատե-
րազմի ծախքերը հոգաւոր համար ոչ
Եւրոպայի դրամատուններէն փոխա-
տուութիւն մուրաց , ոչ իւր դրամա-
տունները փոխառութիւն մը կնքելու
ստիպեց և ոչ ալ իւր ժողովուրդը
ծանր հարկերու տակ ընկճեց , այլ
խաղաղութեան ժամանակ իւր ժողո-
վուրդը աւելի ծաղկած վիճակի մը
հասուցած էր որ պատերազմի վտան-
գին դէմ ժողովուրդը ինքնին կրկնա-
պատկ աւելի գումար մը հայթայթեց
կառավարութեան քան կառավարու-
թիւնը երբէք կրցաւ ծախսել պատե-
րազմի ամբողջ ընթացքին մէջ :

Մեզ կը մնայ այժմ տեսնել թէ
սպանաւորութեան պատերազմէն
արդեօք մասնաւոր դաս մ'ալ չկայ
Հայոց համար : Անշուշտ կայ . և ի՞նչ-
պէս չըլլայ , քանի որ Քիւպացուց
թշուառ բաղդին մենք հինգ հարիւր
տարիներէ ի վեր բաղդակից ենք և ա-
զատութիւն ձեռք ձգելու հասար թէ և
Ամերիկացուց պէս չպատերազմեցանք
ցարդ , բայց չենք կարող ալ ըսել որ
չենք մաքաւիր : Բնական է ուրեմն
սպասել թէ բաղդակից և նոյնավիճակ
ազգի մը համար դասերուն ամենա-
կարեւորը կայ : Տեսնենք թէ ի՞նչ է
այդ : (Շարունակելի)
6 հոկտ. 1898 ԱՌՁՈՒՆԻ

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍՐԻ ԱՐԵԻԵԼԻ ԺԱՆԱՐԱՐԻՆԻՆԻՆԸ

Կ.պօլսէն հոկտ. 17ին հեռագրած
են հետեւեալները .
« Կայսերական (իզդէտտին) զօ-
սանաւը՝ որի մէջ կը գտնուին Սուլթա-
նի ներկայացուցիչները , պետական
խորհրդի փոխնախագահ Սայիտ փա-
շա , Պէրինի օսմանեան դեսպան
Թէվֆիկ փաշա որոնք իրենց բազմա-
թիւ հետևորդներով մեկնած էին երէկ
Կ.պօլսէն , այս առաւօտ Տարտանէլ
հասած է , ինչպէս նաեւ « Լօրքի » զօ-
սանաւը որի մէջ կը գտնուի ալմանա-
կան դեսպանը :

աւորիքներ , գարնջրատուններ , մի քանի
մանրաւորներ և կապուօթի մէջ « շալախ »
կոչուած չուխայի մի մեծ գործարան :
Նշանակելի երկաթուղիները ա՛նոնք են
միայն որ Պէլկրատը կը կապեն Անգրիա-
նուպօլսի և Կ.պօլսի հետ Սոֆիայի ու
Ֆիլիպիի ճանով , ինչպէս նաեւ Առն-
չուք-Վառնայի գիծը : Պուլկարիան աւելի
շատ արտածութիւն կընէ քան թէ ներա-
ծութիւն . մանաւանդ ցորեն կը զրկէ
Թիւրքիա . Աւստրիա , Անգլիա և Ալմանիա
մետաղներ և կտակեղէններ կը ներածեն :
Գէօթիէնէ , Վառնա և Պուրկաղ իրար
հետ միացած են Ալ ծովի վրայ Օտէսա
և Կ.պօլսի երթեւեկող նաւերի գիծերով .
և Փրանսական Մէսաժըրի Մարիթիմի
(Ռումանիա) , իտալական Նավիկաժիոնէ
Ճէնէրալէի և աւստրիական Լոյտի մեծ
չոգենաւորներ Դանուբէն վեր կելնեն մին
չև Կալաց և Պրայա (ցորենի վաճառա-
կանութիւն) : Ժողովուրդը թէ և շատ չուտ
կը բազմանայ , բայց շատ խիտ բնակած
չեն :

Պատմութիւն
Այժմեան Պուլկարիան կազմող նահանգ .

Իրենց Տարտանէլ հասնելէն քիչ
յետոյ , Գում-Քալէսիէն սկսաւ երկիւ
« Հօհէնցօլէրն » որին կուղեկցէին
« Հէրթա » և « Հէլա » մարտանաւները :
Ամրոցներէն իսկոյն սկսան ողջունել
թնդանօթներ արձակելով . սուլթանի
զբօսանաւի և միւս նաւերի նաւաստի-
ներն ոգևորած համակրութեան ա-
զաղակներով դիմաւորեցին ալմանական
նաւին և ալմանացի նաւագններն ալ ի-
րենց պատասխանեցին ուռններով :
Բազմաթիւ ալմանացի զբօսաշրջիկ-
ներ ալ յատուկ շոգենաւով մը Տար-
տանէլ գնացած էին Վիլհէլմ կայսրին
ու կայսրուհին ողջունելու համար :
Անգլիական « Սլուր » շոգենաւը Թէրա-
բիաէն Թօփհանէ գնացած էր , ալմա-
նացի վեհապետների գալուն պատճա-
ռով :

Հարաւէն փչող սաստիկ քամիին
պատճառով , Վիլհէլմ կայսրն ու կայս-
րուհին չպիտի կրնան այսօր Կ.պօլսի
մտնել :
— Վերջին հեռագիրը կիմացունէ
որ երէկ (հոկտ 18) Կ.պօլսի մտեր են
Մեծ ոգևորութեամբ ընդունելութիւն
եղեր է իրենց : Սուլթանն իր նախա-
րարներով մեկտեղ մինչև ծովափ գնա-
ցեր դիմաւորեր է :

ԱՆԻՇԵՆԱՎԱՐ ԴԱՐՈՒՄԻՆԻՆԸ
ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍՐԻՆ ԳԵՄ
ԵՆ ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՄԻՊՈՍԻՄԷՋ

Եզրկատուի ոստիկանութիւնը հոկտ.
13ի հինգշաբթի երեկոյն 2 և զիշերն
ալ 6 անիշխանականներ ձերբակալե-
ր են Ալեքսանդրի մէջ : Ամենքն ալ
իտալացի են : Առոնց առաջինը Մու-
հարէմ պէյ թաղին մէջ մի գինե-
պան է որ արգէն ոստիկանութեան
ծանօթ էր իբրև կուռղ մի անիշխա-
նական և անիշխանական հրատարա-
կութիւններ կը տարածէր : Ոստիկա-
նութիւնն անոր մօտ գտաւ երկու շատ
զօրաւոր ուռմը՝ երկաթէ թելերի մէջ
առնուած գնդակներով լցուն , այնպէս
որ նետուելիքն ոյժը սաստիկ կաւե-
ցունէ : Ոստիկանութիւնն երկար ժամա-
նակէ ի վեր կը հսկէր Ալեքսանդրի
անիշխանականներին վրայ և իտալա-

ներն , որոնք հին ժամանակներ Թրակիաի
մասը կը կազմէին , հիմնուած են Հոռով
մայեցի գաղթականութիւններէ որոնք
այդ տեղեր Մէսիի (Պալատների հիւ-
սիսակողմը) և Թրակիայի (հարաւակողմը)
նահանգները կազմեցին : Սլաւները Տրդ-
և Տրդ գաւորներ մէջ այդ տեղեր մտան :
Ֆինիական ցեղէ մի ժողովուրդ , Պու-
կարները , հոն հասաւ 679ին և մի թա-
գաւորութիւն հիմնեց որի ժողովուրդի մե-
ծամասնութիւնը սլաւ էր : Պուլկարները
կամաց կամաց սլաւացան : 864 թուակա-
նին , իրենց Պորիս թագաւորը քրիստո-
նէութիւն ընդունեց : Պուլկարիա թա-
գաւորութիւնն իր փառաւոր ժամանակ-
ներ ունեցած է , մասնաւորապէս Սիմէոն
Թագաւորի ժամանակ (893-927) որ ըն-
դարձակ աշխարհակալութիւններ ըրաւ :
Պուլկարիան 1018 թուականէն մինչև
1196 բիւզանդական կայսրութեան տակ
ինկաւ մինչև որ զինք ազատեցին Յով-
հանէն և Պետրոս Ասէն որոնց ցեղը տի-
րեց Թիւրքօթի մէջ մինչև 1257 և իր տի-
րապետութիւն տարածեց մինչև Նգէեան
ծովը : 14րդ դարին մէջ , Սերպեր և
Թիւրքեր յարձակեցան Պուլկարիայ վրայ

կան ոստիկանութեան հետ յարաբե-
րութեան մէջ կը գտնուէր :
Բոլոր բանտարկուածներն ալ ճանչ-
ցուած մարդեր են , բացի մէկէն որին
ուրիշ եկած լինելը գեռ չեն կրցած
գիտնալ . հաւանօրէն նոր եկած մէկն
է սա որ կերելի թէ անիշխանական
ների կողմէն իբրև պատուիրակ զըր-
կուած էր :
Ռումբերը պիտի գործածեն եղեր
Գահրէի մէջ Ապտինի պալատը Վիլ-
հէլմ կայսրին դէմ և դուցէ միևնոյն
ժամանակ խըտիվին ալ դէմ : Վիլ-
հէլմ կայսրը Գահրէ երթալու գի-
տաւորութեան յետ կեցած լինելով ,
անիշխանականներն ալ փոխեր են իւ-
րենց ծրագիրը :
Ոստիկանութիւնը հոկտ. 13ին Գա-
հրէի իտալական հիւպատոսարանէն
հեռագիր ստացաւ թէ կասկածելի եր-
կու անիշխանականներ Գահրէէն ճան-
բայ եկած են Սուլթի ճանքով Բօթ-
Սայիտ երթալու համար . նոյն երե-
կոյն ժամ 6ի առններ ոստիկանու-
թիւնը ձերբակալեց վերոյիշեալ գի-
նեպանը երբ իմացաւ թէ Ալեքսան-
դրիաէն հոկտ. 14ին դէպի Բօթ Սա-
յիտ և Սիւրիա երթալիք շոգենաւի ու-
սեստի գործակատարին ստակ տուեր
է այդ գինեպան որ շոգենաւին մէջ
ընդունի ուռմեր պարունակող սնտուկ
մը :
Գահրէէն ճանբայ եկած երկու ա-
նիշխանականները ձերբակալուած չեն
դեռ . բայց դաւադրութեան առկա
անուում է : Յայտնի է որ ուռմերը
Երուսաղէմ պիտի զրկեն եղեր :
Ոստիկանութիւնը վարպետ շարժե-
լով այս գործի մէջ , ձեռք անցուց
անիշխանականները , Ալմանական հիւ-
պատոսի իր ջերմ գոհունակութիւն
յայտնեց ատոր համար :
— Ալեքսանդրիաէն կը հեռագրեն
հոկտ. 15ին . « Երէկ գրաւուած ուռմ-
բերի մէջի պայթուցիկ նիւթը անգի-
շանթական (fulminate de mercure)
էր . ուռմերը գտնուեցան սրճարա-
նին մէջ մի սեղանի վրայ . փայտէ մի
տուփի մէջ դրուած էին զինի երկու
չիշերի քով , որպէս թէ ճանբորդու-
թեան համար պաշար լինէր : Այն շո-

և զայն կտոր կտոր բաժնեցին . վերջա-
պէս 1390ին , ամբողջովին անցաւ Թիւր-
քերի ձեռքը :
Պուլկարներն շատեր մահմետական ե-
ղան . անոնք որ քրիստոնեայ մնացին ,
Ֆէնէրի պատրիարքարանի եկեղեցական
իշխանութեան ենթարկուեցան : Թիւրքերն
երկաթէ լուծի մը տակ պահեցին Պուլ-
կարները . Մի քանի հայրենասէրներ
(Սոֆրոնի , Բայլի) 18րդ դարի վերջեր
սկսան աշխատիլ պուլկար ազգութիւնը
վերականգնելու . իրենց գործունէու-
թիւն գրական և միանգամայն կրօնական
ձևի տակ էր : Կաթոլիկները յաղոնեցան
բաւական թուով Պուլկարներէ եկեղեցի
մը կազմել որոնք ամեն բանէ առաջ կը
փափաքէին Ֆէնէրի յոյն կղերի տիրապե-
տութեան անջատիլ (1864-1870) . բայց
յուշանկար օրթոտոքութիւնը յաղթա-
նակը տարաւ կաթոլիկութեան վրայ :
1870ին մի Ֆէրման առնուեցաւ որով
պուլկարական եկեղեցին մի անկախ կրօ-
նական ժողովուրդ ճանչցուեցաւ , իրեն
գլուխ ունենալով Յոյների պատրիարքա-
րանէն անկախ մի էկզարք :
(Շարունակելի)

գնեաւ որով պիտի զրկուէին ուսման
ընթացքը, այս իրիկուն ճանաչող կեանքն
երթալու համար. եղիպտական խը-
տիկիլէ բնկերութեան շոգեմաներէն
է: Կերեի որ ձերբակալուած դաւա-
դիրներէ մին Երուսաղէմի օթեաննե-
րէ մէկին մէջ իբրեւ ծառայող աշխա-
տելու խօսք տուած էր: Ուրիշ շատ մը
ձերբակալութիւններ ալ եղան:

— «Նորա Տայէ Արկեմայնէ Չայ-
թունկ» լրագիրն Արեւմտահայաստանի
անգլիական ազդիւրէ ստացած է հե-
տեաւ տեղեկութիւնները:

«Ձերբակալուած անձերին տուները
թուղթեր գտնուեցան որոնք ալ տա-
րակոյս չեն թողուր թէ ատոնք վի-
հէյմ կայսրը սպաննելու համար դա-
ւադրութիւն կը ներկեն եղբոր Գրաւ-
ուած ուսմանը պայթուցիկ բաժանա-
կով և խոյր տեսակ ընկերակիցի դէմ:
Գրանցներով լցուած էին: Ատոնք բաւ-
կած ատեն, անտարակոյս անգլի-
ուստի մը պիտի պայթէին: Այս ալ
անտարակոյս է որ ոճրագործներն
երբ իմացան թէ իրենց ծրարիւր
չպիտի կրնայ գործադրուիլ Եղիպ-
տոսի մէջ, մանրամասնօրէն միջոցներ
ձեռք առնել են Երուսաղէմի փողոցներու
համար իրենց ուսմանը որոնք գոր-
ծածուելու համար ամեն կերպով
պատրաստուած էին:»

— Կը հաւատան թէ Գահիրէի ալ-
մանական ընդհանուր հիւպատոս Տ-
տը Միւլէր նախատեսներ է որ վի-
հէյմ կայսրի կեանքին դէմ դաւադ-
րութիւն մը կը դառնայ: այդ ատեն
կայսրը կայսրուհիի թախանձանքին
վրայ յետ կեցեր է Եղիպտոս երկա-
լու դիտարութեանն:

Կայսրին իրուսաղէմ բնակութեան
միջոցին զգուշութեան ամենախիստ
միջոցներ ձեռք պիտի առնուին: Ձինք
միշտ պիտի չընկալուին Երթողութիւն
գործակալի գործերն որոնք կ'պօքնեն
յատկապէս Պաղեստին զրկուեցան:

Արմանիայէն ալ գաղտնի ոստիկա-
նութեան պաշտօնականներ յատկապէս
գնացած են կ'պօքնեն և Պաղեստին,
վիհէյմ կայսրի և կայսրուհիի ապա-
հովութեան հսկելու համար:

ՆՈՐ ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Կ. ՊՕԼՍԻ ՄԷՋ

Կ.պօքնէ կը հեռագրեն հոկտ. 15ին.
«Ոստիկանութիւնն երեկ հարիւրի
չափ Հայեր ձերբակալեց և 9 կասկա-
ծելի Արմանացիներ արտաքսեց Թիւր-
քիսէն:»

ԿՐԷՑԷ

Մէսաթըրի «Սաղաթէն» շոգեմա-
նով անցած ուրբաթ օր Կրէտէն
Մարսէյլ եկած Յրանապոլիս կը
պատմեն թէ Անգլիա այժմ 20,000 ան-
ւելի զօրք ունի Կրէտէի մէջ և դեռ
նոր զօրքերի ալ գալուն կը սպասուի:

— Չորս տէրութիւններ Կ. պօքնի
գնապաններն իրենց վերջնադրին
սուլթանի տուած պատասխանին նկատ-
մամբ իրենց կառավարութիւններն ու
ընտրուած հոկտ. 14ին հազարեցին Բ.

Դրան: Տէրութիւններն իրենց գե-
պաններին տուած վերջնադրի պարու-
նակութիւնը կէտ առ կէտ պահպանե-
լով մէկտեղ, կը խոստանան Բ. Դրան
մի քանի շիջումներ անել յետոյ, եր-
բէտէի մէջ թրքական իշխանութեան
խորհրդանշան մը պահելու համար:

— Քանիտէն հեռագրած են հոկտ.
14ին. «Ծովակալներէ երիցադրոյն Քը-
րանագի ծովակալ Բօթիէ հրաւիրեց
Քանիտի կառավարչին որ թիւրք զօր-
քերի մեկնելը հոկտ. 30էն առաջ սկսի
որպէսզի ծովակալները չպարտաւորին
խիստ միջոցներ գիտել: Խնդրեց
որ վարչական պաշտօնավարութիւննե-
րի իրենց ձեռք յանձնուիլը հոկտ.
28ին կատարուի որպէսզի յանկարծա-
կի փոխանցում մը չլինի կղզիին կա-
ռավարութեան մէջ և կարելի
լինի պաշտօններն անոր անոր յատ-
կացուեցու գործը վերջնականապէս
կարգադրելով նոյեմբեր 4ին պաշտօ-
նավարութեան սկսել տալ:»

— Քանիտէն հեռագրած են հոկտ.
15ին հետեւեւեւները:

Թիւրք զօրքերին Կրէտէն երե-
կուն նկատմամբ Բ. Դրանը վճռական
պատասխան մը տուած չլինելով, ծո-
վակալները կը շարունակեն նախա-
պատրաստութիւններ տեսնել ճնշում
բանեցուցելու համար: Քանիտի բան-
տերին մէջ գտնուողներն այս գիշեր
քաղաքէն դուրս տարուեցան:

Ափրիկէցի մահմետական շատ մը
գաղթականներ Սուտանն իտալա-
կան շոգեմա մը դրուեցան Ափրիկէ
վերադարձունելու համար: Կասկա-
ծելի անձերի ձերբակալութիւնը կը
շարունակուի: Հարիւրի չափ մարդ այս
իրիկուն ձերբակալուեցաւ:

Ծովակալ Բօթիէ նկատի առնելով
ներկայ անստոյգ կացութիւնը և հե-
տեապէս ծովակալներին ինկած պա-
տասխանատուութիւնը, գրաւական-
ների դիւանատան տետրակները ա-
պահով տեղ մը պահել տուաւ կառա-
վարութեան որ թէ՛ մահմետական և
թէ՛ քրիստոնէայ ժողովրդի ներքա-
կան յանձնը պաշտպանուին:

Մահմետական երեւելիներն ան-
համբերութեամբ կը սպասեն թիւրք
զօրքերի քաշուելուն նկատմամբ
վերջնական կարգադրութեան:

— Կ. պօքնէ կը հեռագրեն հոկտ.
15ին. «Երեկ երեկոյ, արտաքին գոր-
ծերի նախարար Թէվֆիկ փաշան ար-
տաքին գործերի ընդհանուր քարտու-
ղար Նուրի պէյն իրեն հետ առած,
չորս գնապաններին այցելեց իմանա-
լու համար թէ ծովակալները պիտի
թողադրեն Օսման փաշա և Սապի-
փաշա զօրավարներին Կրէտէի ցամա-
քը երեւելու: Դեռ պանները պատաս-
խանեցին թէ այդ խնդրի կարգադ-
րութիւնը ծովակալներին միայն կը
պատկանի: Այսու ամենայնիւ, ըսին,
ներկայ հանգամանքներին մէջ ատոնց
Կրէտէ երթալն անընդունելի է:

Հաւանական է որ նախարարու-
թիւնը փոխուի, Կրէտէի խնդրին մէջ
Բ. Դրան ունեցած անշարժութեան
պատճառով:

— Քանիտէն կը հեռագրեն հոկտ.
17ին. «Թիւրք հրամանատարը իմա-

ցուց Բօթիէ ծովակալին թէ Բ. Դրա-
նէն զեկոյց ստացած է թէ շոգեմա-
նէր ճանաչող ելած են Կրէտէ գալ-
թիւրք զօրքերն առնելու համար:
Իբրեւ խռովարար կասկածելի եղող
անձերի ձերբակալութիւնը կը շարու-
նակուի:»

ԴԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐԱՏԱՂԻ ԻՇԽԱՆԻՆ ԴԷՄ

Բրակար «Նարոտնի Լիւթի» լրագի-
րը հաստատապէս կը գրէ թէ Սեր-
պիտի մէջ մի գաւաղութիւն ներթ-
ուած էր Գարատաղի (Մօնթէնէկո)
իշխանին գէմ: Գաւաղութեան հո-
գին եղած է Սերպիտա ապաստանած
մի Մօնթէնէկոցի, Սափա Իփանովիչ,
որ երբեմն 25,000 Փրանք նուէր ստա-
ցած է Սերպիտի Միլան նախկին թա-
գաւորէն, Նիքոլա իշխանին գէմ նա-
խատական պարսաւագիր մը հրատա-
րակած լինելուն համար:

Ս. յ. լուր սատակ յուզում պատ-
ճառած է Չէթինեի մէջ. ժողովուր-
դը դրգուած է, ենթադրելով որ
Միլանի թելադրութեամբ եղած է
այդ: Նա որին յանձնարարուած էր
սպաննել Նիքոլա իշխանը Սոֆիան
անցած ժամանակ, Պոթովիչ անուն
մէկը, խղճատուելով ինք անձամբ
խոստովանել Սոֆիան իշխանութիւն
ներին և գաւաղութիւնը երևան ե-
լել է:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լուրեր տարածուած էին արտա-
սահմանի մէջ թէ մի քանի բարձրաս-
տիճանի զինուորականներ Օրլէանի
գուշար կուսակիցներին հետ միացած
և դաւադրութիւն մը կազմած են փա-
րիզի մէջ յիգափոխութիւն մը հանելու
և ներկայ խառնակ հանգամանքներէն
օգուտ քաղելով կառավարութիւնը
տապալելու համար: Բայց այդ լուրեր
ստուգող եղելութիւններ չկան և մի
քանի լրագիրներին յայտնած երկու-
ները չափազանցուած կերպին:

Տրէյֆիւսեան թերթերն են մանա-
ւանդ որ այդպիսի յուզիչ լուրերին
կուզեն նշանակութիւն տալ և տագ-
նալը աւելցունել:

— Փարիզի մէջ Յուլիանիստ
չէնքին և այլ զլխաւոր շինութիւննե-
րի մէջ աշխատողների գործադուլը
վերջացաւ համաձայնութեամբ և ա-
նոնք որ այդ յուզումն օգուտ քաղել
կուզէին իրենց քաղաքական նպա-
տակները համար, ապարդիւն ելան:
Երկաթուղիի գործաւորների գոր-
ծադուլը անախդ եղաւ. գործաւոր-
ների մեծամասնութիւնը ականջ չդրաւ
սենտիքալի հրաւերին գործադուլի
համար: Հետեապէս զօրքերն ալ քաշ-
ուեցան երկաթուղիի կայարաններէն:
Գործադուլին պատճառով գաւառ-
ներէն փարիզ կանչուած զօրքերը վե-
րադարձուեցան իրենց տեղեր:

— Յրանա մի նոր յաղթութիւն
ալ տարաւ Սուտանի հարաւակողմը:
Սամբիլի կայսրութիւնը ջնջեց և Սա-
մբիլի իր գերագատանով մէկտեղ գերի

բռնեց: Սամբիլի մի քանի պատերազ-
միկ էր և իր մահմետական ժողովրդի
մոլեռանդութիւնը գրգռելով զնախնե-
րը հասցունէր իր դրացի ֆրանսական
կալուածներին:

— Թուրքի և զինուորական ուրիշ
նաւահանգիստների մէջ պատրաստու-
թիւններ կը տեսնուին մարտանաւնե-
րը և հարկին անմիջապէս ճանաչող հա-
նել կարենալու համար:

Պատճառը յայտնի չէ. ոմանք կեն-
թադրեն թէ Յաջօ սաի խնդրին հա-
մար է այդ նախապատրաստութիւն,
թէ և ատոր նկատմամբ Յրանաի և
Անգլիայի միջև սկսուած բանակցու-
թիւնները վրդովեցունող վիճակ մը
չունին դեռ:

— Պարսիկէ հարեւրապետին որ
Յաջօտէն Մարշան հրամանատարի
տեղեկագիրը կը բերէ, խարթումի
մէջ շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը
ըրին անգլիացի սպաններն որոնք ինք
ճաշի հրաւիրեցին: Անմիջապէս իր
ճանքան շարունակած է գէպի Գահի-
րէ: Գահիրէն անգլիական իշխա-
նութիւնները հրահանգ գրկեցին որ
Նեղոսի վրայ Պարսիկէ հարեւրապե-
տի նաւարկութիւնը կարելի եղածին
չափ դիւրին և արագ լինի:

— Արտաքին գործերի նախարար
Տ. Տէլքասէ Ռուսիայի արտաքին գոր-
ծերի նախարար Մուրաուիէֆ կոմսին
մի ճաշկերոյթ տուաւ երկուշաբթի ե-
րեկոյ: Նախարարներն ու Փարիզի
գնապաններն ալ հրաւիրուած էին:

Հանրապետութեան նախագահ Տ.
Յօր ալ, որին ներկայացաւ Մուրա-
վիէֆ կոմսն երկուշաբթի օր, մի ճաշ-
կերոյթ պիտի տայ անոր այս երեկոյ:

ՍՊԱՆԻԱ ՆԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Սպանիայի նախարարական ժողովը
հոկտ. 13ի նստին մէջ զբաղած է մաս-
նաւորապէս Ամերիկացիների պահանջ-
ներովը որոնք ոչ միայն չեն ուզեր
ճանչել գաղթական պարտքերը, այլ և
կուզեն գրաւել Քուպաի խոյր թըն-
դանութիւնը և շարժուն նաւակայքը
որ սպանիական կառավարութեան
հաշուով Անգլիա շինել տրուած և հա-
ւանա տարուած էր ուր կը գտնուի
այժմ:

Մատրիտի «Էմբարսիալ» լրագրի
ըսածին նայելով, հանրային կարծիքը
շատ է յուզուած: Կառավարութիւնը
հեռագրեր է եղեր Պանթօ մարալիս-
տին որ ալ ոչ մի տեղ չյանձնէ Ամե-
րիկացիներին, մինչև խաղաղութեան
վերջնապէս ստորագրուիլը:

Մատրիտի լրագիրներին հրատարա-
կած լուրերն անմիջապէս արտասահ-
ման հեռագրուիլ չեն կրցած, հեռա-
գիրները գրաքննութեան կողմէն տը-
գիւղելով:

— Սպանաւածերիկեան խաղաղու-
թեան փարիզ գումարուող յանձնա-
ժողովն անցած ուրբաթ օր ըրաւ իր
հինգերորդ նիստը: Կըսուի թէ գըլ-
խաւոր վիճաբանութիւնն եղեր է Քու-
պաի պարտքին և Սպանիացիներին
Քուպան քաշուելու ինքիւրներին վը-
րայ: Ոչ մի որոշում չէ տրուել: Ամե-

Le Gérant : François CARRIÈRE
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi
Quai du Canal, 9